



REVIVAL OF FOLK TRADITIONS AS A TOURIST RESOURCE FOR AN INTERCULTURAL CITY

Abstract: Perceptions of cultural heritage are constantly evolving, which gives rise to a more comprehensive vision of heritage, seen as evidence of tangible and intangible values, as well as a resource for sustainable regional development. This not only improves the quality of life, but is a means of intercultural dialogue and a stimulus for cultural exchange and intercultural understanding and consent. On the other hand? cultural heritage is also a phenomenon of tourism. If it will be provided with the necessary public infrastructure (tourist, road and information) - it can certainly become a regional tourist product at different levels. In recent years, considerable experience has been gained in the utilization of this exceptional resource, which could only be truly utilized through an open, flexible and integrated cultural tourism, and not closed and encapsulated. It is these modern trends that have given us the impetus to invent a way for an opportunity in our intercultural city no be more widely represented Bulgarian folk traditions of calendar and family rituals, through the idea of holding street performances, family celebrations, ect.

Author information:

Natalia KRASKO

Doctor of Sociology, Anthropology and Cultural Sciences
Technical University - Sofia Faculty and College - Sliven

Center for Bulgarian Studies
at Melitopol State Pedagogical University
Bogdan Khmelnytsky, Melitopol

 Ukraine

Keywords:

cultural traditions, the Bulgarians in Tavria,
sustainable regional development, tourism.

През 2021 г. Украйна ще отбележи 30-та годишнината на Независимостта, с придобиване на която, многобройни етноси, живеещи на нейната територия, получиха възможността за развиване на родната си традиционна култура, създадох се национални дружества, които чрез културно-творческата и научно-просветната си дейност възстановяват своята етническа самобитност.

Работата по възраждане на националните културни традиции на какъвто и да е народ има не само общокултурно значение, а и определя съдържанието, характера и стабилността на социално-политическите процеси в държавата, обединява интересите на държавата с интересите на различни етнически групи на държавно-политическо ниво.

Почти двеста години на територията на Запорожка област (Таврия) живеят българите – преселници от Сливенско и Ямболско по време на руско-турски войни, които заемат трето място по численост в региона. Най-многобройните им представители живеят в Мелитополски, Приморски и Бердянски райони.

Град Мелитопол (Запорожка област, Украйна), основан през 1784 година, се гордее с факта, че вече над двеста и трийсет години в хармония и споразумение в него живеят представители на различни етноси, които демонстрират добър пример на добросъседски отношения, взаимно уважение, изпълняват роля на регионален център, създават онази неповторима аура на уникална територия – кръстовище на различни култури и народи. В града са създадени около трийсет обществени национално-културни организации, повече от двайсет от тях са обединени в Съюз на обществените организации «Съвет на национални дружества»[1].

Всяка година, с активното участие на национално-културните дружества и гражданското общество в гр. Мелитопол се провеждат мероприятия, които способстват за установяване на интеркултурен диалог между гражданите, независимо от тяхната националност, традиции и религия.

През 2008 г., с подкрепа от Съвет на Европа и Европейската Комисия, гр. Мелитопол е включен в Проект «Интеркултурни градове», като единствен представител от Украйна. За формиране на модел на многонационален град, използвайки принципите на интеркултурност и нови концепции за интеркултурна интеграция, в града е съставен «План за интеркултурна интеграция на град Мелитопол за 2015-2020 години», приоритетни насоки на които са: 1. Интеркултурно съзнание, образование и общуване; 2. Активизиране обществената дейност, икономическо и информационно осигуряване на интеркултурното развитие; 3. Интеркултурно планиране и изграждане на креативно градско пространство; 4. Политика на гостоприемност на града и културно-духовни практики на гражданското общество; 5. Туризмът и местната история като фактори за интеркултурна интеграция. [1].

Автор на тази статия е била член на работната група в интеграционната тема: «Туризмът и местната история като фактори на интеркултурна интеграция», като преподавател, д-р по етнология и като член на управителния съвет на Мелитополско дружество за българска култура «Балкани». За основната цел са били поставени следните задачи: да се сформира привлекателен имидж на интеркултурния Мелитопол с помощта на туризмът и местната история; да се реализира комплекс от културно-туристически мероприятия, които да бъдат насочени към създаване на конкурентен туристически продукт.

За нашия град използването на културни традиции на етническите общности в туризма е особено необходимо по следните причини:

1. С процесите на обща глобализация и урбанизация, традиционната култура отживява и оставя все по-малко следи в съвременния живот на гражданите. Всяка среща със съхранено народно творчество за жителите на града е истинско изживяване, което го няма в тяхното ежедневие, а за представителите на конкретната етническа група – възможност да припомнят бита на бабите и дядовците си, да си гордеят с културата и традициите си и да ги споделят с представители на другите народи.

2. Организирането на развлечения, присъщи за туризма, обикновено се свежда до предлагане на сравнително еднакви шоу-програми, което носи затруднения в привличане вниманието на туристите. Следователно, ако се търси оригиналност в развлеченията, тя може да се създаде на основата на традиционната народна култура.

От тази гледна точка, Мелитопол е уникален град в Украйна, където туристът, тази вечер настанен в украинска къща за гости, утре, със съвсем кратко пътуване (до 1 ч. време), да се озове, например в Чехия или в България, а в друг ден – в Русия, или Германия, или Албания и така няколко дни наред.

Предвиждайки въпроса: «Как може да стане това?», веднага ще отговоря, че всичко е просто! В пределите на Запорожка област има цели села и малки градчета, в които живеят етнически чехи, българи, руснаци-староверци, германци-менонити, албанци и т.н., които пазят своите културни традиции в различните им проявления, като: бит, занаяти, обичаи, национална кухня, религия, фолклор и пр. и които имат какво да предложат на туриста и за разходка, и за гощавка, и за познание, и за развлечение.

В рамките на оперативната задача «Популяризиране на историко-културно наследство на национални култури в град Мелитопол», идеята ни беше, да се потърсят особености на българската традиционна култура, подходящи както за туристическа анимация, така и с цел интеркултурна интеграция на гражданите. От първи поглед, задачата е била лесна, защото българите, както и украинците и руснаците са представители на славянски народи, обаче, те са от различни (южни и източни) клонове на славяните и трябвало да се намерят общи традиции и

оригинални обичаи, присъщи в културата на всеки от тях. Освен това, да се измисли начин по който те да се използват и да бъдат интересни и за представителите на други етноси.

В процеса на търсенето на идеи за развлечения на туристите и местните граждани, преди всичко ние използвахме богатия опит на българския народ в създаване на празници, обвързани с обредна дейност с богато идейно, естетическо и нравствено съдържание, а също така търсихме подобни традиции при украинците.

Характерни основни изисквания към традиционните народни празници на българина са:

- общо веселие за поколенията: от старците до децата;
- устройване на общи гощавки;
- колективност и масовост;
- използване на всякакви средства за естетическа наслада и непринудени забави – художествено слово, музика, песни, танци, организирани и свободни игри. [2].

Също така, за туристическата анимация трябва да се подбират обичаи и обредни елементи, които са присъщи и съвпадат със съвременния мироглед, а в многонационалния град да бъдат интересни, познавателни, атрактивни и толерантни към традициите на отделните представители от други етноси, живеещи в града.

Обичаите и празниците на славянските народи се характеризират със своята многофункционалност: религиозно-магическа, здраве и щастие в семейството, разтоварваща, развлекателна, предаваща знания и норми на поведение, естетическа и като форма за социални контакти. За туристическата анимация по-голям интерес представляват народни празници и обичаи от календарния цикъл, защото са в състояние да обогатят и разнообразят ежедневието, да освежат ваканционната атмосфера. Те могат да се организират самостоятелно, а могат и доста хармонично да се вмъкнат в цялостната програма за общоградско или общорегионално мероприятие.

От българския народен календар ние избрахме празника «Баба Марта», преди всичко за това, че има доста приказки и легенди за този митичен персонаж, които могат да бъдат драматизирани; второто е, че празничният елемент «мартеница» може да се използва не само като украса-талисман, но и да се организират творчески работилници за нейното изготвяне; трето е, че по време на мероприятиято, може да се представят битови предмети, да се проведат различни игри на открито, което е много важно за градския жител, който почти през цялото време в ежедневието си стои в работното си помещение или в къщи, и основното, че цялото мероприятие може да обхване всички възрастови групи по време на общо веселие, съпроводено с песни, танци и игри.

Другата стъпка в реализацията на замисъла ни беше търсене на подобен празник при украинците. Проблемът беше в това, че украинците, в своя народен календар нямат подобен персонаж и съответния празник на тази дата, обаче, съществува цял комплекс от обреди за посрещане на пролетта, който е разбит на отделни елементи, които се възпроизвеждат по времето от Сретение до Гергьовден, а понякога, и до Петдесетница.

Това, което в началото изглеждаше като проблем, в крайна сметка за нас се превърна в голямо преимущество, защото идеята за провеждане на пролетно масово интеркултурно мероприятие сега може и да не се свързва с определена дата. Това ни дава възможност българския празник «Баба Марта» да бъде включен в масови градски мероприятия, свързани с идеята за прогонване на зимата и посрещане на пролет, които се провеждат от края на февруари до края на март.

През 2015 година Центърът по българистика при Мелитополски държавен педагогически университет «Богдан Хмелницки» с участие на студентски театър «Перехрестя» (Кръстопът) и детски фолклорен ансамбъл «Детелина» МДБК «Балкани», като пилотен проект на подобно масово мероприятие, подготвиха интеркултурна театрална постановка «Посрещане на пролетта» за студентите, преподавателите и служителите на природно-географски факултет.

Целта на мероприятияето беше да се формират навици на межкултурно общуване у студентите.

Студентите, представяха малки сценични форми, в които се отразяваха бита на българския и украинския народи, легендите им за митични същества, които способстват за пролетно пробуждане на природата, обредни действия насочени на по-бързо установяване на топло време.

По времето на представянето «актьорите» подаваха репликите си на езика на този етнос, обредността на който представляваха, т.е. цикълът от пролетни обредни действия на българите беше изнесен на български език, а обредните ритуали на украинците – на украински език. Трябва да се отбележи, че в «българската» група актьори имаше няколко студенти - представители на български етнос и за тях, използването на родния си език в процеса на спектакъла съдействаше за позитивно отношение към своята национална идентичност и гордост с богатството на народните им културни традиции.

За актьорите, които «отговаряха» за «българския» цикъл на мероприятияето, най-важното беше да успеят с жестове, пози и мимика да предадат смислово наточване на определена сцена и по този начин да помогнат на партньорската «украинска» група, която не познава български език, за адекватното сценично взаимодействие, за да се създаде хармонична цялостна картина, което съдействаше за постигане на възпитателната цел на мероприятияето – формирането на навиците за межкултурната комуникация не само между участници на представлението но и между «актьорите» и зрителите.

Всеки организатор на развлекателно мероприятие, си поставя няколко задачи, сред които най-важното: да е интересно, атрактивно, привличащо внимание, познавателно, весело и мн. др. В нашия случай, тъй като беше предвидено представянето да се проведе в двора на факултета, за да привлечем вниманието на студентите, които не участват в мероприятияето, всички дървета по периметъра, още от сутринта, бяха окичени с мартеници, което за Украйна е нещо невидяно и съответно доста атрактивно и предизвикващо. От залепените във фойето афиши, студентите и преподаватели научаваха че след приключване на часовете във двора на факултета ще се проведе празник «Посрещане на пролетта». По този начин към определеното време, имаме доста заинтригувани зрители.

За да въведем зрителя в темата, в центъра на двора се появяват актьорите в роля «група студенти», които възхитено и учудено разглеждат украсените дървета и питат е един друг: «Какво е това нещо?». Появява се «професор» и всичките въпросително гледат, чакайки отговора. Накратко актьорът в ролята на «професор», запознава всички с историята на заселване на българите в Запорожкия край и дава обяснение, че закичването на дърветата е една от културните традиции на българите. Актьорите «студенти», започват да го засипват с въпросите каква е тази традиция и от тук вече, започва самото представяне.

В първото сценично действие се появява митичен персонаж «Баба Марта». От монолога ѝ, жестовете, мимиката и позите, си личи, че тя е недоволна от нескопосната работа на нейните братя-месеци «Голям Сечко» и «Малък Сечко» (Фото 1). Започва да ги вика и те се появяват и двамата доста безхаберни и весели, че тяхното време е заминало и те могат сега да почиват.



За да разкрием тяхното бездействие през зимата, ние използвахме българската народна песен «Бих пил вино и ракия». С това искахме да обърнем внимание към още един български народен празник «Трифон Зарезан», който празнуват всички лозари и винари. Освен това, песента дава възможност да се изиграе едно право хоро, в което бяха вкарани несигурни стъпки, залитане и т.н., което показва че «месеците» са пияни, а веселата ѝ мелодия показва, че те и не се притесняват от нищо. Под музикален съпровод те пеят и играят, което още повече ядосва «Баба Марта» и тя им вика, да се махнат от очите (Фото 2).



Ядосването на «Баба Марта», освен сценичните ѝ действия, беше подчертана със звукови ефекти на силен вятър и виелица. В този момент на площадката се появява «Млада домакиня», която подрежда къщата си за посрещане на «Баба Марта». Изтупва одеялото с приказка: «Бълхи навън! – Баба Марта вкъщи!», която повтаря три пъти. «Баба Марта» чувайки поканата, усмихва се.

В комплекса тази сцена дава разяснение на общо славянско народно наблюдение за нестабилно мартенско време, когато студ се сменя с топлина и обратно много бързо и неочаквано.

Както има българската традиция «каненето на Баба Марта вкъщи», така и при украинци има традиция «Закликания Весни» (повикване на пролетта). Пролет, според украинска митология е млада девойка, към която трябва да се отнася с уважение. Канят я с танц, който се нарича «хоровод» изпълняван от моми или момичета. В нашия случай беше използвана украинска народна песен «Подоляночка», където смислово и семантическо натоварване за събуждане на природата, студентките-«актьорки», разкриваха с танцови движения (Фото 3).



фото 3 Украински танц - хоровод "Подоланочка"

Без съмнение, пролетта - това е време, когато птиците се завръщат от топлите страни. При всички славянски народи има обреди и покани, с които ги посрещат. Ние обединихме такива подобни от българския и украинския фолклор в една сценична покана, където двете групи актьори «българска» и «украинска» на висок глас призоваха птиците по-бързо да пристигнат и да донесат на крилата си слънце и топлина. Действието беше съпроводено с звукови ефекти на птичи гласове, което заедно с рецитирането придаваше по-дълбоко усещане за пристигане на пролет, повдигайки настроението на зрителите (Фото 4).

Водачите на групите носеха дървени клонки, окичени с фигурки на птички, направени от цветна хартия, което е украинска традиция. С този красив обичай, постигнахме целта за формиране на толерантно отношение към другите култури, когато актьорите от двете групи, по време на подготовка за мероприятиято, с удоволствие изработваха птичи фигурки, не само по предложени от режисьора методики, но и търсиха самостоятелно в интернет нещо ново или по-интересно, дори и да е било по-сложно в изработването.



фото 4 Пристигане на девойка "Пролет"



фото 5 Украински танц-игра "Изворче"

Пролетта – е времето за залюбване на младите хора. Както при българите, така и при украинците съществуват доста обичаи, които са насочени към подпомагане на младежите да се запознаят, да се харесват и да се залюбят. И двата народа имат много и различни игри за моми и ергени.

Актьорите от двете групи, в този блок на мероприятиято, изиграха украинския танц «струмочок» (изворче). Целта на танца-игра – младите хора да покажат на този (или тази) кой когото харесал, че го е харесал, избирайки го за партньор в играта (Фото 5).

С песента «Лиляно моме», актьорите-момчета, на импровизирана люлка, люлееха момичета (Фото 6).



На завършване беше изпълнена хореографска композиция от младежки игри на двата народа «пролетен венец» и «весняний букет» (пролетен букет), обединени с украинска хумористична народна песен «Бо у мене є Андрий» («Защото имам Андрей»). В игрова форма беше представен нелесен избор за девойка между двама ергени, един от които е красив и приказлив, а другия добър и срамежлив (Фото 7).



Композицията задаваше весело настроение, същевременно показвайки сложност да направиш правилния избор за цял живот.



След представяне на факултета, студентски театър «Перехрестя», през 2016 година изнесе тази пролетна постановка вече като общоуниверситетско мероприятие. А през следващи години, елементите на постановката, свързани с българските народни традиции бяха включени и в общоградско мероприятие за посрещане на пролетта, където взимаха участие различни национални дружества.

Подобни мероприятия доказват, че благодарение на тях младите хора придобиват опит за общуване с представители на различни култури, формират навици за межкултурна комуникация.

Колективната творческа работа в процеса на сценично общуване, не само обогатява познанията за особености на други култури, но и стимулира формиране на етническа толерантност, дава възможности за преодоляване на етнически суеверия и стереотипи. Опознавайки културните традиции на един или друг народ, студентите се запознават с понятието «етнопсихология», обединяващо в себе си всички видове емоционално-чувствени реакции.

Нито един човек не може да живее без различни взаимоотношения с другите хора, нито една етническа общност не е способна да съществува в абсолютна изолация от другите общности. Практически всеки човек и етнос в една или друга степен са открити за контакти и възприемане на културните достижения на другите хора, етноси и народи и едновременно самите те са готови да споделят собствените си културни достижения и ценности[3]. Както показва практиката, прогресът в установяване на развита интеркултурна среда на града в множество посоки създаде условията за задълбочаване на съществуващи интеркултурни взаимни връзки и взаимни влияния.

Можем да кажем, че политиката на интеркултурната програма даде позитивни резултати, защото все повече граждани виждат основното преимущество на град Мелитопол в неговата интеркултурност.

References:

1. Plan of intercultural integration of the city of Melitopol for 2015-2020., 2015
2. V. Krasteva, K. Georgieva, G. Dimitrov. Tourist animation. - Burgas, 2006
3. Sadokhin AP, Grushevitskaya TG Ethnology: A textbook for students. higher textbook established. - Moscow: Publishing Center "Academy"; Higher School, 2000. - 304 pp., P.242